

VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

INHOUD

EDITORIAAL - Waardig afscheid	1
WERKING IVV - Oproep !	4
ARCHIVEREN	5
Archieven reeds in bewaring gegeven bij IVV	5
FLANDRIENS - Een Flandrien: Magda Blaton.	7
VOLKSMUZIEK	9
Het Brabants Centrum voor Muziektradities (BCM) in Kampenhout	9
VERSLAGEN.	15
Maakt het eerste wereldkampioenschap Hoogwerpen van Aalst de Vendelhoofdstad van Vlaanderen ??	15
Festivalologie	16
VOLKSVERHALEN	19
Over een stadsverlichting, Sint-Rochus en de Kasseistampers	19
ADVERTENTIE	22
BOEKBESPREKING.	23
Doedelzak als levende traditie	23
SPROKKELINGEN.	25
Geven en nemen	25
AANKONDIGINGEN	26
Kennismakingscursus Vendelen	27
Verbroedering der Vlaamse Vendeliers.	27
UNESCO	28
COLOFON	28

v.u. G. Laekeman,
Dorpsstraat 83, 9190 Stekene

INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

STREEKDRACHTEN
COMMISSIE

JAARGANG 38
NUMMER 3
SEPTEMBER 2013

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE EN DE VERSPREIDING VAN
DE VLAAMSE VOLKSCULTUUR
Afgiftekantoor Lokeren 1 - P 706365

België
P.B.
9160 Lokeren 1
8/4264

VOLKSKUNST

UNESCO

**Het IVV is geaccrediteerd door UNESCO als
expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed**

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Jaargang 38 - nummer 3 - september 2013

Aan dit nummer werkten mee:

Philip Bogman, Hubert Boone, Stefaan Haesen, Gert Laekeman, Johan Lambrechts, Marcel Oelbrandt en Jos Van Eyken.

Iedere auteur is inhoudelijk verantwoordelijk voor zijn/haar bijdrage.

Overname van artikels is toegestaan mits bronvermelding.

Het gewone abonnementsgeld voor 2013 voor personen bedraagt 15 euro. Buitenlandse abonnees betalen 20 euro. Verenigingen en organisaties kunnen zich abonneren voor 17,5 euro en ontvangen dan elk kwartaal twee gedrukte exemplaren. Voor 25 euro krijgt je groep daarnaast een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee kan je samenvattingen van dansen en vendelreeksen afhalen en *Volkskunst* in digitaal formaat.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Volkskunst' en naam en adres van de abonnee.

Proefnummers van dit tijdschrift kunnen gevraagd worden aan:

IVV-secretariaat, p/a Zwaluwstraat 16, 9160 Lokeren, tel. 0476 35 59 76, e-post secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

Alle IVV-uitgaven kunnen ook besteld worden bij onze medewerker:

Paula Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel. 03 475 12 05, e-post bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

of via de IVV-website www.instituutvlaamsevolkskunst.be

EDITORIAAL

Waardig afscheid

Op vrijdag 30 augustus jl. namen we afscheid van Frans 'Sus' Geens. Grote mensen laten monumenten na. Dat is zeker het geval voor Sus, onze erevoorzitter. We wijden een editoriaal aan de woorden ter afscheid.

Beste Sus,

Het was een zonnige, aangename zomerdag, toen ik jou en Gilberte mocht afhalen van de trein, aan het station van Oostende. We hadden afgesproken om een dag bij te babbelen, met het zachte geruis van de Noordzee op de achtergrond.

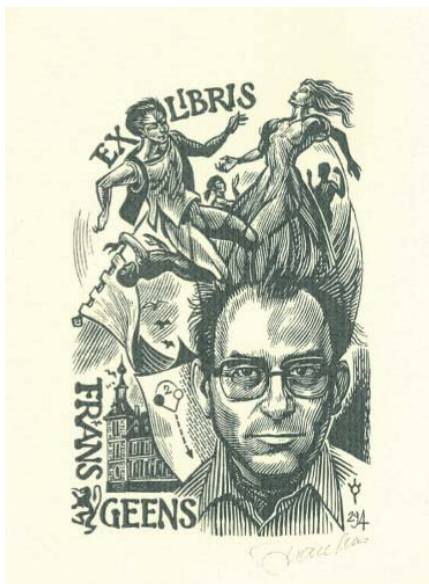
En zoals verwacht werd het een dag vol verhalen, verhalen van jou Sus, en van Gilberte. Ik werd er stil van. Ik realiseerde me gaandeweg wat mensen van 80 en nog minder jong, in hun leven allemaal al hebben meegemaakt. Wij zijn geneigd om dergelijke verhalen in boeken te lezen. Het wordt allemaal veel concreter wanneer mensen die ervaringen aan elkaar toevertrouwen. Het is bijtijden geen rozengeur en maneschijn geweest in jullie leven. Wanneer mensen tegenwind ondervinden op bepaalde kruispunten in hun bestaan, moeten ze voor zichzelf perspectief creëren. Hardnekkigheid is dan nodig, en bitterheid sijpelt het gemoedsleven binnen. Jij bent hardnekkig doorgegaan Sus. Jij wilde de wereld rondom jou veranderen, ook al moest je dat doen met beperkte middelen en tegen de stroom in.

Gaandeweg bouwde je een expertise op: zowel organisatorisch als inhoudelijk. Je liefde voor de Vlaamse Volkskunst haalde het op pessimisme. Zo stond je bijna 50 jaar geleden aan de wieg van het Vlaams Dansarchief, later omgedoopt tot het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Je koos zorgvuldig je medewerkers. Je stelde een uitgebreide bibliotheek samen. Je verzamelde bescheiden financiële middelen, er steeds over wakend dat je niet de knieval moest doen voor een of andere subsidiërende organisatie. Je had een scherp oog voor levende bronnen. Bij discussies bleef je trouw aan je ideeën. Medewerkers kregen aansporingen en richtlijnen. De ene uitgave na de andere zag het levenslicht onder jouw stimulerende kracht. Deze uitgaven beschreven niet enkel traditionele Vlaamse dansen, vendelreeksen met geschiedenis en uitgebreide toelichting bij streekdrachten; je startte eveneens een reeks bundels met nieuwe creaties (waarvan je er zelf een aantal maakte:

Frank Feber weet je wel...) ; je gaf je inzichten in regie en podiumwerk; je stimuleerde de uitgave van dansterminologie; je zette redactionele regels op papier. Jaargang na jaargang van Volkskunst werd verstuurd naar wie immaterieel Vlaams erfgoed genegen was.

En dat alles werkte. Het mooiste geschenk dat Vlaanderen jou kon geven was het beoefenen van te boek gestelde dansen, het uitvoeren van beschreven vendelreeksen en dat alles in een verantwoorde kledij. In de 70-er, 80-er en 90-er jaren trok cursus na cursus een aanzienlijke schare danslustigen aan. Onder kundige leiding van IVV-medewerkers werd onze culturele rijkdom in volkskunstgroepen en gilden verankerd en ver buiten de grenzen van Vlaanderen uitgedragen. UNESCO noemt dat nu 'safeguarding'. Beste Sus, jij was UNESCO 30 jaar voor.

En je bleef denken en doen. Er moesten thematische uitgaven komen, waarbij telkens een ruim stuk cultuurgeschiedenis met dansen, liederen, muziek en gebruiken zouden gebundeld worden. De dansen van Achtel werden in een nieuw kleedje gestoken. Het boek over Rozenhoeddansen werd uitgegeven, Duffel en Diest werden in de kijker gezet en we trokken naar de kust met 'Van Vissers, Kapers en Matrozen'. Er ligt nog heel wat archiefmateriaal klaar. Je werkte aan een kermisboek, je verzamelde waardevolle gegevens over zwaard- en stokkendansen, je wou nog een boek over bezemdansen realiseren, je ordende documentatie over eierdansen, en vrijen en trouwen: kortom je bleef onrustig zoeken naar een manier om je creativiteit te veruitwendigen.

Ondertussen had de computer zijn intrede gedaan. De elektronische snelweg verdrukte de klassieke briefwisseling. Plakken en kopiëren werd 'paste' en 'copy', en de scanner een trouwe bondgenoot. Internet opende ongekende mogelijkheden om snel informatie te verzamelen. Je moest lijdzaam toezien hoe je steeds afhankelijker werd van de goodwill van anderen om je ideeën te boek te stellen.

- kennismaking met andere vendeliers/korpsen, wellicht andere werkwijzen,
- kennismaking met zowel traditionele als nieuwe vendelspelen,
- uitwisselen van ideeën en wederzijds hulpbetoon,
- gelegenheid bieden tot voorlichten, opleiden en vervolmaken van vendeliers.

Op het programma staan:

Sessies

- De Vierslag
- Hertog Jan
- Meykensberg (of Cadfaer)

Demonstraties

Door Reuzegom en Venkra.

Wil je graag een zelfgemaakte reeks of een variatie op een andere reeks demonstreren? Je kan je hiervoor aanmelden via vlaamsvendelarchief@instituutvlaamsevolkskunst.be

Rondetafelgesprek

Verkoop Vendelbundels

Zoals ieder jaar kan je tijdens de verbroedering de IVV bundels over vendelzwaaien aankopen met 10% korting.

Beginners

Gezien de beperkte interesse tijdens de voorbije verbroederingsen en het gezamenlijk initiatief van IVV en vendelen.net voor beginners, hebben we besloten geen sessie voor beginners meer in te richten. De beginners kunnen op 13 oktober terecht in Leuven voor de Kennismakingscursus!

Meer info over de komende verbroedering op:

www.instituutvlaamsevolkskunst.be/verbroedering2013

en over de verbroedering in het algemeen op:

www.instituutvlaamsevolkskunst.be/vendeliersverbroedering

AANKONDIGINGEN

Kennismakingscursus Vendelen

Zondag 13 oktober 2013 - Leuven

De ideale cursus om eens kennis te maken met vendelzwaaien of om beginnende vendeliers een snelcursus te geven in de basisfiguren van het vendelzwaaien. IVV en vendelen.net richten samen deze cursussen in: de expertise van de IVV medewerkers/lesgevers en het door IVV samengestelde lesmateriaal zorgen voor een kwaliteitsvolle opleiding.

Deze vendelcursus is bedoeld voor mensen met weinig of geen voorkennis van

vendelen. Overweeg je om te beginnen met vendelen of wil je gewoon wat vendelzwaaien is, dan is deze cursus zeker iets voor jou!

Op het programma staan de belangrijkste basistechnieken en vendelreeksen met deze basistechnieken.

De cursus wordt jaarlijks gegeven in het najaar. Interesse om individueel deel te nemen of in groep? Je vindt alle info op:

www.instituutvlaamsevolkskunst.be en www.vendelen.net

Verbroedering der Vlaamse Vendeliers

Zondag 24 november 2013 - Hoogstraten

Naar goede gewoonte ontmoeten de Vlaamse vendeliers elkaar op de laatste zondag van november in Hoogstraten voor de jaarlijkse 'Vendeliersverbroedering'. Een initiatief zonder enige verenigingsvorm, zonder leden, zonder bestuur, waar iedereen die enige belangstelling heeft voor de oude gildediscipline van het vendelzwaaien welkom is.

In dit opzet heeft het Vlaams Vendelarchief, werkgroep van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst, slechts de taak op zich genomen om éénmaal per jaar de vendeliers/vendelierskorpsen bijeen te roepen op een daartoe geschikte plaats. Iedereen zonder onderscheid van federatie of organisatie, is van harte welkom. De bedoeling van deze bijeenkomst is meervoudig:

Heel geleidelijk ging de politiek zich met cultuur bezighouden. Een onschuldig decreet veranderde de betoelaging. Je zag hoe steeds meer geld ging naar structuur en steeds minder naar studie en beoefening aan de basis. Dat viel je zwaar, want met je inzet beoogde je geen materiële verrijking of verheerlijking.

Toch bleef je geest dynamisch onrustig. Ik mocht je bezoeken toen je in Stuyvenberg was opgenomen. Je spontane glimlach deed deugd. Je prevelde '42 boeken; 42 boeken'. Je stond en leefde voor waarden. Maar we ervaren maar al te dikwijls hoe broos en kwetsbaar waarden zijn in onze onnodig complexe wereld.

Beste Sus, samen met alle geliefden hier aanwezig, wil ik om af te sluiten stilstaan bij de woorden van Peter Koelewijn. We kunnen ze opvatten als een boodschap die je ons meegeeft met je leven vol inzet:

Alles wat van waarde is, is weerloos

En al wat weerloos is, is zo fragiel

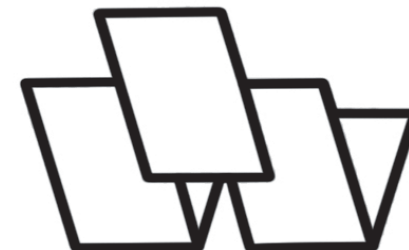
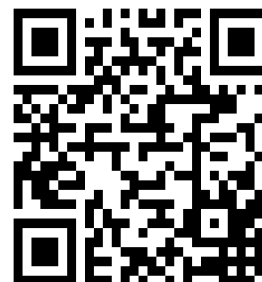
Ga met waardigheid om met die waarde

Want dat bepaalt de waarde van je ziel

Beste Sus, het ga je goed: innig dank en welterusten.

Gert Laekeman

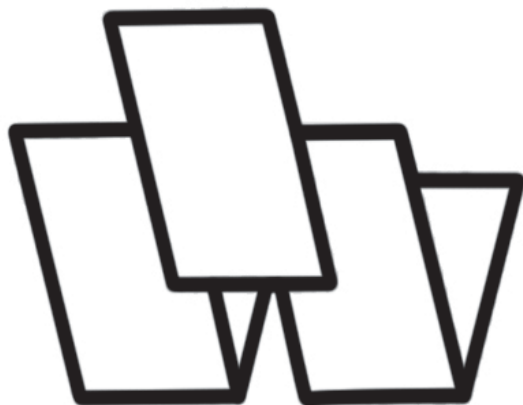
Voorzitter IVV

Het IVV is geaccrediteerd door UNESCO als
expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

WERKING IVV

Oproep !

Laat u eens lekker gaan en ontwerp een logo voor het 50-jarig bestaan van IVV.

Uit de inzendingen, kiezen de redactie van Volkskunst en de Raad van Bestuur van IVV, het ontwerp dat het beste geschikt lijkt om in het jubileumjaar 2014 in alle communicatie gebruikt te worden.

Het uitgekozen ontwerp dient gratis ter beschikking van IVV gesteld te worden.

De winnaar ontvangt een boekenpakket uit de IVV-publicaties ter waarde van 100 euro.

Ontwerpen indienen bij secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be uiterlijk op 31 oktober 2013.

SPROKKELINGEN

Geven en nemen

Op vrijdag 23 augustus konden we nogmaals ervaren hoe dicht leven en dood bij elkaar staan.

Terwijl in Duffel Minne De Louker het levenslicht ziet, overlijdt in Schoten onze medeoprichter en erevoorzitter Sus Geens.

De redactie van Volkskunst betuigt haar medeleven met de familie van Sus.

Minne is het derde kindje in het gezin van Hanne Kinne en Yannick De Louker uit Sint-Katelijne-Waver en tevens de derde kleindochter van IVV ondervoorzitter Stefaan Haesen.

bouwers van doedelzakken, een verzorgde en uitgebreide bibliografie en een lijst van de informanten.

Het boek draagt bij tot 'safeguarding', wat Unesco zo nauw aan het hart ligt. In het schooljaar 2011-2012 volgden 113 leerlingen doedelzakles in 12 muziekacademies. Hubert steekt met zijn boek deze spelers en hun leraren een hart onder de riem. Hij werkte eens te meer vanuit zijn deskundigheid en passie voor volksmuziek. Dank, Hubert: opnieuw een bewijs van wat belangloze inzet vermag. Wim Bosmans schreef het voorwoord. Wim drukt daarin de wens uit dat het boek de kwalitatieve en kwantitatieve belangstelling krijgt die het verdient. Een wens waar we ons graag bij aansluiten!

Gert Laekeman
Voorzitter IVV

Praktische gegevens

Hubert Boone

De doedelzaktraditie in België

Renaissance du livre : Avenue du Château Jaco, 1 – 1410 Waterloo

www.renaissancedulivre.be

ISBN : 978-2-507-0511-43

ARCHIVEREN

Archieven reeds in bewaring gegeven bij IVV

door Stefaan Haesen

De lijst met archieven die we reeds beheren:

- 00 IVV – Instituut voor Vlaamse Volkskunst
- 01 RVC - Renaat Van Craenenbroeck
- 02 WDD - Walter De Decker
- 03 DHA - Familie D'Haese
- 04 RVO - Renaat van Overbeke
- 05 FEN - Fred Engelen
- 06 FVV - Fik van Velthoven
- 07 EVA - Etienne Vankeirsbilck
- 08 YWI – Yolanda Wils
- 09 FPR – Felix Proost
- 10 AVL – Alfons Van der Linden
- 11 WKD – Wim en Katelijne D'Hollander

Een overzicht van de inhoud van elk archief kan je vinden op de IVV webstek in de rubriek 'Archief'.

Hoe verwierven wij deze archieven ?

RVC

Het eerste archief dat bij IVV terecht kwam – naast het eigen archief uiteraard – is dat van wijlen Renaat van Craenenbroeck. Naar aanleiding van de herbestemming van de lokalen die gebruikt werden door Hubert Boone – tevens lid van IVV - voor de bewaring van dit archief, kwam Hubert – vooral gezien de inhoud – bij IVV terecht. Het was door dit archief en de stopzetting van ons secretariaat in Lokeren, dat de werkgroep Archiveren op zoek ging naar een partner voor de bewaring van al onze archieven.

WDD

Het archief van Walter De Decker werd door diens weduwe Lut aan IVV geschonken.

DHA

Gift uit het familiebezit van de familie D'Haese, door Reinoud D'Haese uit Lokeren.

RVO

Het was naar aanleiding van de Algemene Vergadering van november 2012 en het aansluitend bezoek aan de infrastructuur van KADOC 1 dat Renaat Van Overbeke ter plekke besloot om een eerste deel van zijn archief in bewaring te geven bij IVV (annex KADOC). Een eerste deel met stukken over vendelen worden momenteel geïnventariseerd en een aantal video-opnames werd reeds gedigitaliseerd. Zowel de originele opnames (waaronder ook kopies) als de gedigitaliseerde versies zullen bij KADOC worden ondergebracht.

FEN

Geschonken door Tine Balder, de weduwe van Fred. Ook leuk om weten is dat de dochter van Fred, Katrien, in Canada een vendelgroep heeft.

FVV

Het archief van Fik Van Velthoven zat ingebed in dat van Renaat Van Craenenbroeck. Wellicht werd dit ooit geschonken door Fik's erfgenamen aan Renaat. De werkgroep koos ervoor om de stukken niet uit het archief van Renaat Van Craenenbroeck te halen, maar ze werden wel in een aparte inventaris opgenomen.

EVA

Als lid van de Raad van Bestuur van IVV was Etienne op de hoogte van de werkzaamheden en vorderingen van de werkgroep Archiveren in het dossier 'Bewaren van onze archieven'. Ook hij koos er bewust voor om zijn persoonlijk archief bij IVV in bewaring te geven. Net als bij Renaat Van Overbeke zullen er stelselmatig bepaalde delen worden overgedragen en geïnventariseerd.

YWI, FPR en AVL

Deze archiefvormers zijn overleden, de archieven werden geschonken door familieleden.

WKD

Wim en Katelijne gaven hun archief in bewaring via onze voorzitter Gert Laekeman.

BOEKBESPREKING

Doedelzak als levende traditie

*... Dan comt de grote cornemuse,
Ende pijpt hem turelureleruut;
Ay, hoort van desen abuze!
Dan maecsi groot ghelut ...*

De alliteraties in de bovenstaande tekst van het 14de eeuwse 'Kerelslied' in het Gruuthuse-handschrift scheppen meteen sfeer rond de doedelzak als historisch instrument.

Hubert Boone levert ons eens te meer een vlot leesbaar boek. Deze keer komt de doedelzak aan de beurt. Bij het lezen van het boek groeit het besef dat de doedelzak zowel in Vlaanderen als in Wallonië een van de belangrijkste instrumenten is geweest en nog steeds is.

We maken een reis door de geschiedenis. Talrijke afbeeldingen getuigen van de historische rol die de doedelzak speelde, voornamelijk op instrumentaal vlak. Frequent maakt de doedelzak deel uit van Bijbelse taferelen, waaronder het bezoek aan de kerstkribbe. Het zijn over het algemeen herders die als vertolkers optreden. Dat onderschrijft de verbondenheid van het instrument met het leven van elke dag. Daarnaast vinden we de doedelzak nog terug op schilderijen van kermis en feesten. Rekeningen getuigen van de plaats die muzikanten innamen bij processies. Tegen het einde van de 17de eeuw verdwijnt de doedelzak naar de achtergrond. Hubert beperkt zich niet tot wat in Vlaanderen gebeurde. Hubert verzamelde eveneens gegevens in de Waalse provincies en rond Brussel. De geschiedenis dekt ook de huidige heropleving.

Het boek dekt vele ladingen. Naast de hierboven vermelde geschiedenis krijgen we een typologisch overzicht over diverse modellen, illustraties (schilderijen, foto's en tekeningen), muzieknootjes, gegevens over

ADVERTENTIE

Jan De Maertelaere bvba

the best bobbins in the world

Welkom op onze nieuwe website

www.bobbins.be

Jan De Maertelaere bvba
Bedrijvenlaan 12 | B-9080 Lochristi | Belgium
T 0032 (0)9 230 67 18 | F 0032 (0)9 232 11 75
jan@bobbins.be

FLANDRIENS

Een Flandrien: Magda Blaton

83 jaar geleden wordt in een kleine hoeve in Zwalm, een onooglijk dorpje niet ver van de Vlaamse Ardennen, een meisje geboren. De oudste van zeven. Magda ondervond snel hoe het leven in die periode was in een "schoon oud Vlaams gezin". De meisjes hadden de ganse dag hun werk in de keuken of stal. De jongens hadden ook wel hun werk op het veld, maar mochten studeren en waren 's avonds vrij.

En toch was het leven simpel: studeren kan en mag, tussen het werk door. Magda studeert muziek, kamermuziek en geeft na een tijd les. Lesgeven deed ze graag en goed. Volksdans en huwen, dat moest even wachten, dat kwam later: alles op zijn tijd.

Nu, 83 jaar later, woont ze nog steeds in de schaduw van het kerkje van Zwalm, op enkele meters van de ouderlijke hoeve. Het duurt een tijdje eer de deur opengaat. "Kliniek in, kliniek uit... het stappen gaat niet zo goed meer," verontschuldigt ze zich.

Maar dan begint Magda te praten. Haar ogen tintelen wanneer ze het over haar leven met Willy Cornelis heeft, en over haar tweede liefde, de volksdans. Edelhart uit Zottegem bezorgde haar meer dan 40 jaar mooie ogenblikken, zowel in Vlaanderen als in Europa en ver daarbuiten.

Schoten, de Dag van het Vlaamse Lied, het Zangfeest... Edelhart was hier graag gezien, kreeg een langdurig rechtstaand applaus. Het zang- en dansgroepje uit Zottegem dat samenkwam om plezier te maken, evolueerde tot een heuse showgroep met een eigen gemaakte kledij.

Echtgenoot Willy was een autoriteit voor iedereen die in Oost-Vlaanderen te maken had met volksdans. Fierheid weerklinkt in Magda's stem wanneer ze het over zijn relaties met het buitenland heeft en de goede ontvangsten die de groep daardoor overal kreeg.

Frankrijk, Ierland, Spanje, Denemarken, Litouwen, Polen, Hongarije, Rusland, Verenigde Staten, Turkije... ik vergeet waarschijnlijk enkele landen.

Als ze over een geplande reis naar Griekenland begint te vertellen komen ook bij mij herinneringen naar boven. Ergens op het einde van de zestiger jaren. Reuzegom uit Leuven oefende voor een laatste keer voor het vertrek naar een festival in Griekenland. Tot iemand met een telegram het oefenzaaltje in de Muntstraat binnenstoof. "Festival afgelast". Daar zaten we dan, beteuterd, ieder had op werk zijn verlof vastgelegd. Er blijft niets anders over dan te zoeken naar een nieuwe bestemming. Voor Reuzegom werd dat Ganges, in Zuid-Frankrijk. Ook Edelhart kwam in dezelfde moeilijke papieren. Hier vond men een festival in Polen. "En weet je hoe Willy converseerde met de Poolse overheid? Een slokje aan mijn kop geurige koffie geeft me even bedenktijd. Vooraleer ik iets kan zeggen komt het onverwachte antwoord: in het Latijn. Zij zegt het met pretlichtjes in haar ogen. Met fierheid.

Dan praat zij verder over haar andere hobby's: orgel spelen in de kerk, het zangkoor, vrijwilligerswerk in de bibliotheek, over haar grote familie, al die neven en nichtjes...

Is dit werkelijk een dame van 83 jaar, denk ik. Dan staan mij nu ook nog vele mooie jaren te wachten. "Ik mag dankbaar zijn dat ik dat allemaal mogen meemaken heb", zegt Magda me enkele keren, zeer gemeend.

"Had ik betere benen, dan wandelden we even naar buiten. Het uitzicht in de Zwalmstreek is hier enig."

Dan verlaat ik deze imposante vrouw en imponerende dame. Op weg naar huis denk ik even aan die andere man uit de Zwalmstreek die we allemaal kennen. Herman De Croo, ook een onstuitbare spraakwaterval en een man met een onverwoestbaar optimisme. Maar als ik moet kiezen is de keuze snel gemaakt. Geef me maar dat oudste meisje van zeven die zoveel jaren terug leerde werken en die zoveel jongeren heeft leren musiceren, dansen, en zingen.

Johan

Wat die man toen schreef is nog altijd actueel, vooral dank zij de inspanningen die de Hertogelijke Aarschotse Kring voor Heemkunde en het stadsbestuur leverden voor het voortbestaan en de herwaardering van de Sint-Rochusverlichting.

En of ze hierin gelukt zijn! Dit is nu nog eens echte folklore. Geen spoor van elektriciteitsverlichting in straten, huizen, winkels, café's... geen spoor van boenk-boenk muziek uit diezelfde winkels en café's, alleen maar duisternis en duizenden flikkerende kaarslichtjes. En al wandelen, praten, lachen en drinken de duizenden bezoekers, dan nog blijft alles heel gemoedelijk en zonder haast.

Na een wandeling van twee uur laten we de verlichte huizen achter ons en wandelen we terug naar Ivo's huis. Een Aarschotse Bruine zou nu smaken, maar alle terrasjes zitten overvol...

En vandaag verstoren zelfs de beruchte kasseistampers de stilte niet. "Een oude legende verhaalt dat er wegens toenemende kleine criminaliteit in Aarschot een burgerwacht in het leven werd geroepen", vertelt Ivo. "Maar de bevolking was niet bepaald tevreden over de werking van de burgerwacht. Vooral 's nachts zaten de wachters vaak op café, zodat dieven en schurken ongestoord hun slag konden slaan. Het stadsbestuur vond een originele en simpele oplossing. De wachters werden verplicht om tijdens nachtelijke patrouilles met hun klompen en hellebaarden op de kasseien te stampen. Dat lawaai zou de bevolking geruststellen en onguere types angst inboezemen."

"Maar," besluit Ivo zijn verhaal, "het schijnt dat de nachtwakers nadien nog vaker op café gingen'. Ze splitsen zich in twee groepen: een groep ging op café, de andere ging de straat op, en bonkte dubbel zo hard met de klompen op de straatstenen... Toen die ronde afgewerkt was ging de eerste een ronde lopen en ging de tweede op café."

Een pareltje van een verhaal. We moeten er om glimlachen. Zouden wij ook zo'n oplossing vinden?

Johan

zijn bezit weg en werd een bedelende pelgrim. Hij wordt gewoonlijk afgebeeld in pelgrimskledij, met Sint-Jakobsschelpen op hoed en mantel. In “Heiligen van Zichem” beschrijft Nest Claes wondermooi hoe Sint-Rochus afgebeeld wordt:

”Naast hem (d.i. Sint-Eustachius), om de andere hoek, staat Sint-Rochus. Die twee passen bij elkaar. Al is Sint-Eustachius de patroon van Zichem, voor Sint-Rochus hebben de Zichenaars toch een bijzondere verering. Wat zou er met ons niet gebeurd zijn zonder hem, in de tijd van de cholera, toen de eerste processie naar zijn heiligdom te Binkom trok, waar we nu nog ieder jaar naartoe gaan! Zoals hij daar staat is Sint-Rochus anders een heel curieus manneke. Hij draagt lang haar, en een hoed met kleine randekens(randjes), zoals ge die somtijds in de Kempen nog wel dragen ziet. Zijn mantel ligt vol gouden bloemen, zo’n echte hemelmantel, die aantoonst hoe rijk het er hierboven moet uitzien. Aan zijn lange staf hangt een beurzeke(beursje). Met de linkerhand heft hij zijn kleed omhoog en laat bekanst(bijna) zijn hele bil zien, een beetje te veel, naar mijn gedacht. Er is daar een klein wondeke(wondje) of zweerke(zweertje) op die bil. Zijn voeten steken los in zijn schoenen, zonder nestels. Tegen zijn linkerbeen zit een klein mislukt hondeke(hondje), met iets in zijn bakkes(bek), een stuk brood, of zijn tong, ge kunt het niet zien.

Sint-Eustachius loert naar de schilderij aan de andere kant van de kruisbeuk, waar ze mannen aan ’t dood martelen zijn en de kinderen zo maar aan de wolven geven, op een manier dat ge er van griezelt. Sint-Rochus kijkt recht naar de nonnekens, en het is precies of het voor hen is dat hij zijn blote knie laat zien.”

En Ivo vertelt verder: “In de loop van de eeuwen, vooral bij dreigend gevaar van besmettelijke ziekten, nam men steeds opnieuw zijn toevlucht tot Sint-Rochus. In de helft van de 19de eeuw vreesde men voor een cholerabesmetting en in de tweede helft van de 19de eeuw zocht men bescherming bij Sint-Rochus tegen roodvonk en cholera. Het gebruik van de Sint-Rochusverlichting verspreidde zich dan over de hele stad.”

In 1906 schrijft een medewerker van De Klok – een tijdschriftje uitgegeven door Drukkerij De Klok op de Grote Markt - over de Sint-Rochusverlichting: “Ik geniet van den blijden aanblik welke onze stad biedt, wanneer overal tot in de achterbuurten en de straatjes zonder einde, honderden en duizenden keersen en lichtspotjes staan te flikkeren en te laaien op alle vensterdorpels, wanneer geheel Aarschot, jong en oud, arm en rijk, in dicht groepen de straten vult en al keuvelend en bewonderend geniet van de verlichting, op eenen kalmen zomeravond”.

VOLKSMUZIEK

Het Brabants Centrum voor Muziektradities (BCM) in Kamperhout

Een korte toelichting

Hubert Boone

In het voorjaar van 2010 besloot musicoloog Hubert Boone om zijn volksmuziekarchief te schenken aan de gemeente Kamperhout, met het oog op de oprichting van een Brabants Centrum voor Muziektradities (BCM). Op 9 september 2010 werd zijn voorstel door de Gemeenteraad aanvaard. Het ligt in de bedoeling om dit centrum uit te bouwen tot een instelling die permanent toegankelijk moet worden voor onderzoekers, muzikanten, musicologen, volkskundigen en andere geïnteresseerden. Met een aantal doelgerichte projecten wil het BCM het volksmuzikale erfgoed van Vlaams-Brabant promoten en een nieuw leven inblazen. Muziekverenigingen, heemkundige en historische kringen, scholen en jeugdverenigingen zullen bij dit project betrokken worden.

Vlaams-Brabant beschikt over een volksmuziekrepertoire dat uniek is in België en te interessant om in de vergeetput te belanden. Een onderwerp dat prioritair moet behandeld worden is het danserfgoed van onze regio. Nergens anders werden zoveel verschillende traditionele volksdanstypes opgetekend: Molendans, Bezemdans, Jan van Leuven, Pier in 't Kot (Kolomtype), Streep, Jan Smid, Kletsken dans of Mieke Stout, Baskwadder, Klepperdans, Wandeling, Zevenstag (Zevensprong), Trapper, de zgn. Franse en Zwitserse polka, en zo zijn er nog een paar. Voeg daar nog de paardansen aan toe die al een paar eeuwen in onze volkscultuur zijn ingeburgerd en een eigen regionaal leven zijn gaan leiden, soms ver verwijderd van het originele model: polka, mazurka, redowa, schottisch, wals, kadriel, en de verschillende neenvormen. Van al deze voorbeelden werden in Vlaams-Brabant ca. 400 melodieën opgetekend; zie hiervoor Dansmelodieën uit de Vlaamse volksmuziektraditie van Hubert Boone (Leuven, 2010).

Samen met het Vlaams Dansarchief, de uitgeverij Euprint en PMProductions wordt momenteel gewerkt aan de uitgave van ons

traditioneel danserfgoed, gebaseerd op de optekeningen die door Hubert Boone en Renaat Van Craenenbroeck (2001) vanaf 1965 gerealiseerd werden. In deze uitgave, waarvan het eerste deel in 2013 zal verschijnen

onder de titel Danstradities in Vlaams-Brabant, wordt een historisch overzicht gegeven van ons danserfgoed, met partituren van de melodieën, technische fiches van de dansuitvoering en de choreografische varianten. Aan deze publicatie worden twee cd's toegevoegd met de uitvoering van de melodieën.

Villa Lucie - Kampenhout

De verzameling van het BCM

Het eerste luik bestaat uit een bibliotheek van ca. 1150 boeken en overdrukken over de Vlaamse, Belgische, Europese en buiten-Europese volksmuziek, volkskundige werken, handgeschreven optekeningen (melodieën die in eigen streek genoteerd werden), fotografisch materiaal, enzovoort. Het is een gespecialiseerde verzameling die vrij uniek is, en een van de belangrijkste van ons land. Wie interesse heeft voor de Vlaamse en bij uitbreiding Belgische volksmuziek, vindt in het BCM een hele resem publicaties, onder meer al de Vlaamse liedboeken: Willems, de Coussemaker, Bols, Van Duyse, Peeters, Lootens & Feys, Blyau & Tasseel, enzovoort.

Op internationaal vlak omvat de bibliotheek talloze werken van de belangrijkste Europese volksmuziekdeskundigen: Béla Bartók (zie in de lijst de nrs. 2,3,4,30, 34 tot 39, 50, 127 & 128), Zoltán Kodály, Tiberiu Alexandru, Laurence Picken, Nikolaï Kaufman, László Vikár, Konstantin Vertkov, Oleg Gerassimov, en nog vele anderen. Een groot aantal publicaties gaan over de muziekinstrumenten, de instrumentale volksmuziek en de geschiedenis van de dans, met talloze zeldzame werken.

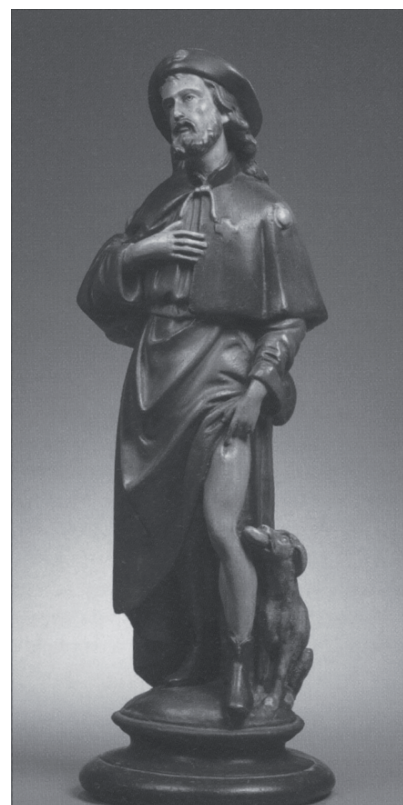
Het tweede luik van het archief bestaat uit een verzameling van een 50-tal volksinstrumenten uit onze gewesten., waaronder verschillende bijzonder waardevolle historische stukken en unieke voorbeelden uit het prille begin van de volksmuziekherleving in onze gewesten. Al de instrumenten zijn van Belgische herkomst, onder meer hommels (in Midden-Brabant vlier genoemd), een aantal unieke accordeons van Brusselse, Vlaamse en Waalse bouwers (o.m. einde 19de en begin 20ste eeuw), een reeks

VOLKSVERHALEN

Over een stadsverlichting, Sint-Rochus en de Kasseistampers

Donderdagavond 15 augustus. Voor mijn portie verhalen laat ik deze keer "Op verhaal komen" op mijn boekenplank staan en wandel ik door het feeëriek verlichte Aarschot.

Wat ik op voorhand over de stad hoorde en las, maakte me nieuwsgierig en toch een beetje ongerust: het zou lopen zijn over de koppen in een stad zonder elektriciteit. Ik kijk dan ook benieuwd uit wanneer ik, samen met kozijn Ivo, zijn echtgenote Frieda en Cécile de stad binnenwandelen. Het valt geweldig mee! De prettig verlichte huizen, bloemen en kaarslicht langs de Demer, groene wandelpaden met honderden kaarsen in het park aan de kerk, duizenden kaarslichtjes in de ganse stad...

Kozijn Ivo is mijn gids en hij vertelt ronduit over Aarschot en zijn geschiedenis. Hij begint uiteraard over de oorsprong van het lichtfeest van vandaag. Een eeuwenoud gebruik in dit stadje dat teruggaat tot in de 17de eeuw.

Aarschot werd verschillende keren geteisterd door de pest. Zo vonden op zeker ogenblik alle Grauwzusters van het Gasthuis de dood bij de verzorging van pestlijders. Toen Aarschot - volgens de overlevering dank zij Sint-Rochus - bevrijd werd van de ziekte, beloofde de radeloze bevolking het stadhuis met kaarsjes te verlichten op 15 augustus, feestdag van de Hemelvaart van Onze-Lieve-Vrouw, de beschermster van de stad en bovendien de vooravond van de kerkelijke feestdag van Sint-Rochus.

Rochus was een populaire heilige in het Hageland. Een beetje een heilige naar mijn hart: Hij schonk

gemeenschapsdans afwisselden. Nu werd het een heuse tango-show. De tango is het 19de eeuwse Buenos Aires ontstaan: nakomelingen van zwarte slaven, Europese seizoenarbeiders en immigranten, en Zuid-Amerikaanse gaucho's of cow-boys droegen elk bij aan muziek en beweging. De tango is een toonbeeld van dramatiek, ernst, humor, behendigheid en harmonie. De dans isoleert twee danspartners in een uiterste beleving en leidt tevens tot een solidariteit tussen een ganse dansende gemeenschap. Een schouwspel voor oog en oor.

Laatst, maar zeker niet het minst verwijlen we bij het Folklore Ensemble Gelmel uit Schoten. Deze groep speelde een thuismatch met de 'boerensuite'. Zo dikwijls al gezien, en toch nog steeds een bijzondere ervaring. Gelmel neemt de toeschouwer bij de hand en wiegt hem mee op de tonen van rustgevende muzikale bewerkingen. Eenvoud blijft geniaal.

Het feit dat we hier Schoten belichten, mag niet afdoen aan de verdienste van tal van andere festivals. In 2014 blaast IVV 50 kunstige kaarsjes uit. We willen nu al een voorschot nemen op festivals in ons jubileumjaar. Hieronder een overzicht.

Voel je vrij om via ons secretariaat nog andere festivaldata te melden. In de 'Volkskunst' van december e.k. vullen we de kalender aan.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

Locatie	Festival	Datum (2014)	Contact
Leuven	Paasfeesten	17 tot 22 april	016 - 898556
Edegem	Werelddansfestival	6 tot 13 juli	03 - 4405361
Schoten	Hello! Schoten	12 tot 19 juli	03 - 658 10 58
Aalst	Pikkeling	23 tot 29 juli	0475 - 217 817
Hoogstraten	Internationaal Folklorefestival	juli	03 - 314 79 32
Vosselaar	Internationaal Folklorefestival	augustus	0479 - 775510
Torhout	KA-dans	8 tot 14 augustus	050 - 215 524
Westerlo	Internationaal Folklorefestival	9 tot 12 augustus	0475 - 360 446
Hasselt	Internationaal Folklorefestival	13 tot 15 augustus	011 - 253 639
Bonheiden	Bonheidansfestival	20 tot 24 augustus	015 - 515 649
Dilbeek	Motterieën	21 tot 24 augustus	02 - 453 90 51

doedelzakken van verschillende Belgische bouwers uit de periode van de herleving (begint na 1955), een aantal blaasinstrumenten van vroegere Vlaamse en Brusselse ateliers, speciaal verzameld met het oog op een thematische tentoonstelling over de ensemblmuziek en de vroegere dansorkesten, verschillende kalenderinstrumenten, enzovoort.

Deze verzameling is niet willekeurig tot stand gekomen, maar het resultaat van jaren inzet, met het oog op een permanente thematische tentoonstelling van de belangrijkste onderwerpen.

Overzicht van de instrumententypes

- Hommels

De hommels uit de verzameling van het BCM zijn allemaal traditionele modellen die met een staafje bespeeld werden, te merken aan het aantal melodienaren en de opstelling ervan. Sommige voorbeelden zijn gemonteerd op een bijkomende resonator om meer klankvolume te verkrijgen. Aan de rechterzijde (= liggende houding naar de speler toe) hebben deze hommels een toonschaal van frets waarover de melodienaren lopen, over de linkerhelft lopen de begeleidingssnaren. De verzameling van het BCM is zeer representatief voor de Vlaamse, en bij uitbreiding Belgische hommeltraditie: zowel de kunstige West-Vlaamse als de archaïsche Hagelandse bouwtradities zijn vertegenwoordigd.

Al de instrumenten zijn in zeer goede staat en de meeste hebben een grote historische waarde. Zo bezit het BCM het origineel instrument van Emiel Van den Bruel (1904-1983), diamantbewerker en landbouwer uit Itegem (Heist-op-den-Berg), de beste speler van de vroegere generatie. Hij vervaardigde zijn instrument in 1923. Van deze hommelspeler heeft het BCM ook een foto en een aantal muziekopnamen die hij in 1969 realiseerde, en die inmiddels nauwkeurig getranscribeerd werden.

De verzameling omvat ook twee hommels uit de beginperiode van de groep 'De Vlier' (Brabantse term voor dit instrument), die in 1968 de hommelherleving in ons land op gang bracht. Van de Hagelandse hommeltraditie bezit het BCM drie exemplaren, ze komen uit Testelt, Langdorp en Averbode. Ook Wallonië is vertegenwoordigd, o.m. met een instrument uit de Naamse Maasvallei.

Het centrum beschikt verder over wetenschappelijke informatie over de hommeltraditie in onze gewesten, interessant fotomateriaal, klankopnamen en uitgeschreven muzikale voorbeelden. Tenslotte is er nog de bibliotheek van het BCM, met talloze werken over de hommel in Europa.

- Doedelzakken

De doedelzakken uit de verzameling van het BCM zijn samengesteld uit volgende elementen: een zak als luchtreservoir, een vulpijp waarmee de zak wordt opgeblazen, een schalmei die voorzien is van vingergaten en waarmee de melodie gespeeld wordt en twee bourdons die ieder een vaste toon ononderbroken laten doorklinken. Typologisch kan men deze doedelzakken onderverdelen in twee categorieën. Bij het A-type zitten de twee bourdons parallel naast mekaar in dezelfde houder; dit model wordt tegenwoordig veelal Bruegeliaanse doedelzak genoemd. Bij het B-type zitten schalmei en kleine bourdon parallel in dezelfde (rechthoekige) houder en staat de grote bourdon apart; dit model wordt ook wel het muchosa-type genoemd, naar de doedelzak die vroeger vooral verspreid was in het Noorden van Henegouwen.

Een aantal voorbeelden uit de verzameling van het BCM hebben een uitzonderlijke historische waarde. Zo onder meer het instrument dat vervaardigd werd door Jacques Laudy, de eerste Belgische bouwer die de herleving op gang bracht omstreeks 1955. Van het model, vervaardigd door J. Laudy, bleven maar twee exemplaren bewaard. Met het exemplaar van het BCM werden eind 1967 de eerste doedelzak-opnamen van ons land gemaakt. Ook van al de andere Belgische bouwers die iets te betekenen hebben in de doedelzakherleving van onze gewesten, is een exemplaar voorhanden: Victor Nerincxk (Halle), Remy Dubois & Olle Geris (Theux), Jan Soete (Hasselt), Herman Dewit (Kester) en Hubert Boone (Nederokkerzeel).

Over de geschiedenis van de doedelzak in België en de rest van Europa beschikt het BCM over een documentatie die uniek is in West-Europa, het resultaat van jaren onderzoek: tientallen publicaties en een uitgebreid fotoarchief. Tal van deze documenten werden al uitgeleend voor colloquia en tentoonstellingen in Frankrijk, Italië, Tsjechië en Oekraïne.

- Accordeons

De verzameling van het BCM geeft een representatief overzicht van de accordeonbouw in ons land vanaf 1885 tot kort na de Tweede Wereldoorlog. De oudste Belgische exemplaren uit onze verzameling werden vervaardigd in de Brusselse ateliers van Jean Solari (1853-1924) en Vital Scheerlinck (1855-1921). Het zijn stuk voor stuk unieke instrumenten die getuigen van groot meesterschap, met prachtige kasten met een ojief- en hollijst, zwart gepolitoerd of belegd met fineer van rozenhout. Een paar voorbeelden komen uit het atelier van de legendarische gebroeders Callewaert uit Lichtervelde. Alhoewel zij al gebruik maakten van Duitse en Italiaanse onderdelen die toevoegd

schijnt nu goed verwerkt te zijn. De organisatie koos voor een nieuw concept met minder groepen, kwaliteit als draagvlak, meer aandacht voor randanimatie en sociale media en de voorstellingen minder uitputtend te maken door het inlassen van een pauze.

Dit jaar reisden we vier continenten door. Het relatief jonge folklore ensemble uit Sinca Noua (Roemenië), met leden tussen 16 en 22 jaar, mocht de voorstelling openen. Zelfs in een land als Roemenië lopen jonge mensen geen storm voor hun eigen tradities. De lokale burgemeester oefende enige drang uit, en het werkte. De groep brengt choreografieën, geïnspireerd door de oudere generatie van het dorp. De zelfgemaakte kledij mag gezien worden. De groep zit in een groeifase waarin het podium van Schoten zeker een stimulerende rol speelt.

In Benin leven ongeveer 40 verschillende etnische groepen. Ondanks de rooms-katholieke en islamitische traditie spelen Voodoo praktijken een belangrijke rol in de in artistieke en culturele uitingen. De groep 'Les As du Bénin' werd opgericht in 1991. De dansers en muzikanten voeren dansen uit, sterk doordrongen van occulte religieuze praktijken. Maskers, bliksem, water, vruchtbaarheid en de vruchten van moeder aarde kwamen aan bod in aangepaste kledijen.

Verwant aan de natuur zijn ook de dansen van de Equatoriaanse 'El Grupo Folklorico Tungurahua' uit Ambato. Deze stad ligt in het Andesgebergte. Ze werd al herhaaldelijk getroffen door aardbevingen en telkens heropgebouwd. De groep staat voor een optreden vol enthousiasme voor het leven. De verering van de zonnegod en de aarde 'Pacha Mama' nemen een belangrijke plaats in.

Solnechnaya Raduga uit Perm (Rusland) was reeds te gast tijdens de 50ste uitgave van het festival. Opnieuw bekoorden de meisjes het publiek met hun schuifelende danspasjes, wat aan een van de kleinkinderen de commentaar ontlokte: ... die dansen op rollen ... Bijna 45 jaar ervaring liet zich zien in een aaneenschakeling van nu eens rustige rij- en rondedansen van de meisjes met ontstuimige kozakkendansen van de jongens.

De Akutagawa High School Taiko club uit Osaka (Japan) werd opgericht in 1994. De Taiko of 'drum' traditie bestaat al meer dan 2000 jaar in Japan. Slaan op de trom moest de aandacht van de goden trekken op het slagveld of diende als efficiënt communicatiemiddel van dorp naar dorp. De groep brengt keer op keer een indrukwekkend spektakel waarin niet enkel het ritme, maar ook het zien van de uitvoering tot kippenvel leidt.

Gran Ballet Argentino uit Cordoba (Argentinië) was al eerder (2007) te gast in Schoten. Toen brachten zij een programma waarin solodans (tango) en

Bij de heren was dit de top 3: Paul Willems met 12 m, Koen Baele met 11,2m en Peter Van de Sijpe met 11m

In totaal wierpen 13 deelnemers boven de magische 10 meter.

Enkele maanden na het toernooi riepen de Hoogwerpers een heuse conferentie samen om eens te brainstormen hoe het nu verder kan met het Hoogwerpers initiatief, en ja er werd besloten om volgend jaar opnieuw een hoogwerperstoernooi te organiseren in Aalst. Een aanrader voor wie van spanning en spektakel houdt.

Intussen zullen er ook nog een aantal workshops worden ingericht om zo veel mogelijk vendeliers de techniek van het hoogwerpen bij te brengen.

Zeker een initiatief om in het oog te houden en dat vendelen naar een groot publiek kan brengen.

Meer info vindt je op de website www.hoogwerpers.be

Philip Bogman

Festivalologie

Tijdens deze prachtige zomer kwamen de volksdansfestivals nog beter tot hun recht. Kijken en samen dansen met partners uit de hele wereld. En dat alles op enkele flinke steenworpen van huis.

Ik neem vakantie in mijn straat ... zingt Johan Verminnen. En gelijk heeft hij. Geen toeroperatoren, geen lange vliegtuigreizen, geen 'last-minute' gebeuren, geen sommen geld opzij te leggen en ... zeker deze zomer, geen geleuter over regen en ondermaatse temperaturen, en gelukkig slechts sporadisch een onweer met schade.

Wie dit leest moet ik niet overtuigen. Wij, schrijver deze's en lezers, behoren tot dezelfde stal. Wij weten hoe weldoend de vergelijking uitvalt van ons eigen immaterieel cultureel erfgoed met dat van andere volkeren. Muziek, dans, zang, kledij en animatie geïnspireerd door volksgebruiken brengen een mondiale harmonie tot stand. In naam van IVV spreek ik mijn waardering uit voor al wie betrokken was bij het aanbieden van Vlaamse en mondiale volkskunst op het podium de voorbije maanden.

We pikken er Schoten uit als een van de trekpleisters in dat gebeuren. Een wat moeilijkere periode in het begin van de economische terugval

werden aan een eigen ontwerp, resulteerden hun assemblages in typische Vlaams-Belgische accordeons.

Het BCM bezit ook een exemplaar vervaardigd in het atelier van Enrico Sabatini in Charleroi en van Antoine Boland, die eerst in Luik en later in Waregem actief was. Beide ateliers maakten de laatste Belgische accordeons met een eigen inbreng. Na 1957 kwam er een einde aan de typische Belgische bouwtraditie en was de opmars van de Italiaanse en Duitse accordeonindustrie niet meer te stuiten. Er is ook nog de Naamse accordeontraditie die in een Belgische en zelfs Europese context een aparte plaats inneemt. Op het einde van de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw waren er in de provincie Namen en Henegouwen verschillende ateliers actief die een typisch model vervaardigden met een speciaal chromatisch klavier (ook aan de baszijde). Uniek was de uitvinding van de 'voetbas' in 1894 door Joseph Alexandry (1858-1901), een soort basaccordeon dat alleen met de voeten bespeeld wordt. Het BCM bezit een prachtig exemplaar van het Naamse type, en een voetbas van deze bouwer.

In de bibliotheek vindt men tientallen publicaties over de geschiedenis van het accordeon in België en in Europa, met uitvoerige informatie over de Italiaanse, Duitse en Franse traditie. Zelfs het verre Rusland – een van de belangrijkste accordeonlanden – is goed vertegenwoordigd met tal van werken die in geen enkele andere bibliotheek van ons land aanwezig zijn.

• Kalenderinstrumenten en varia

Kalenderinstrumenten zijn speeltuigen die allen gebruikt worden gedurende een bepaalde periode van het jaar. Meestal is dit tijdstip gebonden aan de religieuze feestkalender. Andere voorbeelden werden vervaardigd of gebruikt kort voor of tijdens de lente, zoals de het meifluitje en de schorshoorn. Ook de fluitjes van aardewerk maken deel uit van het lenteritueel. Het BCM bezit een viertal voorbeelden, onder meer twee vaasvormige waterfluitjes (zgn. Leuvense mierenleers), waarmee men het geluid van de merel kan nabootsen. Een exemplaar is uitzonderlijk zeldzaam (er zijn maar twee voorbeelden bekend). Het is een spaarpot-waterfluitje in de vorm van een vaas, met bovenaan een klokken, omringd met zes kuikentjes. In het midden is er een mondstuk waarvan het labium doordringt tot in de vaas, aan de andere kant is een gleuf voor de spaarpotfunctie.

Deze drie waterfluitjes werden vervaardigd rond 1900 in het atelier van Emmanuel Van Steenbeeck in Leuven, en werden destijds verkocht op de plaatselijke Pottkensmarkt (op het huidige Pater Damiaanplein). Een

ander zeldzaam exemplaar komt uit Bergen (Mons) en is versierd met verschillende figuurtjes die verwijzen naar de kermismarkt van Messine (wijk van Bergen) en de provincie Henegouwen.

Tenslotte zijn er nog een paar lawaaimakers zoals de ratel, de hamerklepper en de rommelpot.

Van een dansorkest dat destijds actief was in Tildonk en omgeving bezit het BCM een originele bellenriem waarmee de dansmuziek ritmisch begeleid werd.

- Instrumenten van speelmannen en vroegere dansorkesten

Dit thema omvat twee luiken: a) de speelman-violist, b) de dansorkesten met blaasinstrumenten uit de fanfare- en harmonietraditie.

Het eerste luik is voor Midden-Brabant een belangrijk gegeven. Tot kort na de Eerste Wereldoorlog was er in een aantal dorpen nog een speelman-violist actief, die de dansfeesten begeleidde van gildes en andere verenigingen. Zo kende men in Kampenhout violist Jan Frans Lambrechts (1866-1928), bijgenaamd Dries van de Pin. Hij liet zich nu en dan begeleiden door Petrus Heymbeeck (alias Koilleke), die op zijn cello de baspartij speelde. Dergelijke duo's waren ook nog elders actief. Het BCM bezit een interessante cello die destijds gebruikt werd in Veltem, het dorp waar ook Jean Smout (1914-), de laatste traditionele violist van onze streek, actief was.

Over onze dansorkesten met blaasinstrumenten beschikt het BCM over een documentatie die zonder enige twijfel uniek is. Dergelijke ensembles bestonden meestal uit vier tot zes instrumenten, zoals bugel, cornet (piston), klarinet, trombone, tuba, bastuba; sommige ensembles gebruikten ook een piccolo en nu en dan een viool. In het BCM worden honderden melodieën bewaard uit het repertoire van deze orkesten, ze werden door Hubert Boone opgetekend bij oude muzikanten. De Vlaams-Brabantse verzameling bestaat uit meer dan 400 melodieën, wat uniek voor ons land en voor West-Europa. Van verschillende van deze dansmelodieën werden ook de originele bewerkingen opgetekend of teruggevonden. Het BCM bezit het volledig instrumentarium van dergelijke dansorkesten, met exemplaren die vervaardigd werden in de ateliers van Van Engelen (Lier), Van Cauwelaert, Mahillon, Buyst en Persy (Brussel).

Website: <http://www.kampenhout.be/bcm/index.php>

VERSLAGEN

Maakt het eerste wereldkampioenschap Hoogwerpen van Aalst de Vendelhoofdstad van Vlaanderen ??

Als er één stad is Vlaanderen waar hoog werpen met een vlag al vele jaren een doelstelling is, dan is het wel Aalst. Denken we maar aan de twee grote vendelierskorpsen die de stad rijk is, nl Vredon en Alkuone.

Jaren geleden werden er in het kader van de Gildenfeesten van Alkuone al hoogwerp wedstrijden georganiseerd aan belfort en recent in 2012 nog in het kader Vendula, een meerdaags vendelfestival.

Vorig jaar namen ex Alkuone leden Paul Willems en Piet Callebaut het initiatief om een nieuwe vereniging op te zetten met als doel het hoogwerpen (met een vendelvlag) als aparte discipline binnen het vendelzwaaien op de kaart te zetten.

De aanleiding hiervoor was de vaststelling dat de beide heren na jaren niet meer gevendeld te hebben bij de wedstrijd tijdens Vendula zonder enige oefening de concurrentie ver achter zich wisten te houden. Dit deed hen besluiten hun kennis te willen delen met de rest van vendelend Vlaanderen en in een ijtempo werden in minder dan een jaar een hele reeks initiatieven genomen.

Na het organiseren van een aantal workshops in een speciaal uitgeruste trainingszaal, waar iedereen zijn techniek en materiaal kon komen bijschaven, werd besloten om een heus wereldkampioenschap te organiseren tijdens de Topdag in Aalst, zeg maar de jaarmarkt in mei.

Hoewel er uiteindelijk geen buitenlandse inschrijving waren, hebben toch in totaal 36 deelnemers de uitdaging aangenomen om zich met elkaar te meten. Aan de start verschenen 4 beloften (onder 16 jaar), 1 dame en 31 heren uit in totaal 8 vendeliersgroepen uit heel Vlaanderen. In totaal werden 323 worpen uitgevoerd, want per hoogte had men 3 pogingen. Door het eerder koude en winderige weer, werden er maar weinig persoonlijke records gebroken maar anderzijds waren er 14 deelnemers van de 36 die nog geen eerdere rangschikking hadden.

De winnaars per categorie waren:

- Bij de beloften (-16 jaar) : Louis François met 9,5 m
- Bij de dames : Lenore Baten met 7 m